

UDK 811.163.6'366.52/.532(091)

Irena Orel

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

irena.orel@ff.uni-lj.si

ŽENSKÉ DVOJINSKE GLAGOLSKE OBLIKE V STAREJŠEM SLOVENSKEM KNJIŽNEM JEZIKU

Prispevek obravnava drugotne ženske dvojinke glagolske oblike, ki so prehajale iz govorne rabe v starejši knjižni jezik že od 16. stoletja dalje, z upadom v 17. in 18. in ponovnim porastom v 19. stoletju, ko so bile izkazane v besedilih in spet normirane v slovnicaх do njihovega opusta na začetku 20. stoletja. Pregled po strokovni literaturi, slovnicaх, izbraniх besedilih in (zgodovinskiх) korpusih podaja rabo in normativnost ter razlage te starejše knjižnojezikovne inovacije.

Ključne besede: slovensko zgodovinsko oblikoslovje, glagol, razcep po spolu, dvojina, govorni jezik, normativnost v slovnicaх

The article deals with secondary feminine dual verb forms that passed from spoken use into the older, literary language from the sixteenth century onwards, with a decline in the seventeenth and eighteenth centuries, and a renewal in the nineteenth century, when they once again had a presence in texts and were standardized in grammar until they were abandoned at the beginning of the twentieth century. A review of the expert literature, grammar books, selected texts, and (historical) corpora reveals the use, normativity, and interpretation of this older innovation of the literary language.

Keywords: Slovene historical morphology, verb, the gender split, dual, spoken language, normativity in grammar

1 Uvod

1.1 Inovacija po spolu razlikovalnih oblik za m. ter ž. (in s.) dv. namesto prvotno ene same za vse tri spole je v slovenskem jeziku uvedena v Idv in Imn ž. pri osebni zaimki in pri glagolu v 1dv, 2dv in 3dv povednega sedanjika, pomožnika prihodnjika ter v 1dv in 2dv veleznika, če sta osebnika ž. (ali s.) spola. (Dvojnici) oblike, če niso pluralizirane, so izkazane v besedilih od začetkov knjižnega jezika v 16. stol.¹ do srede 20. stol. in normirane v večini slovnicaх od Bohoričeve (1584) do omembe v slovnici štiriх avtorjev (1956, 1964). Še danes so v rabi v neknjižniх zvrsteh (S-notranjsko, horjulsko, Z-dolenjsko, babnopoljski govor, bizeljsko, SV-prleško, S-prekmursko idr.) in se razširjajo v ljubljanski mestni govorici (Jakop 2007: 604). Posebno pozornost sta jim namenila Tesnière (1925) in Jakop (2004–2012),² raziskovalci oblikoslovja (Ramovš 1952), dvojine (Jakopin 1966:101, Derganc 1994: 75 idr.) in jezika starejših obdobjev (Merše 2017).

¹ V doslej znaniх srednjeveškiх rokopisih se dv. oblike ne pojavljajo.

² V disertaciji (2004) in monografiji (2008), tudi v angleščini, in v prispevku z zgodovinskim pregledom rabe teh oblik v knjižnem jeziku (2007: 602) in v razpravah o dvojnici (2006: 163, 2011: 269–70, 2012).

Uvajanje kategorije spola je povzročilo nastanek dvojnih glagolskih oblik: 1. m. *-va*, ž., s. *-ve*,³ 2., 3. m. *-ta*, ž., s. *-te*. Končnice ž. dv. *-ve*, *-te*, *-te* ohranjajo historični končnici 1dv in 3dv: stesl. 1. **-vě*, 2. **-ta*, 3. **-te*,⁴ sl. *-va*, *-ta*, *-ta* po analoških spremembah v 1dv (po zaimkih) in 3dv (po 2dv), ki se ujemajo s samostalniškimi, pridevniškimi in deležniškimi končnicami mn. za ž. in s. oz. ž. obliko števnikar *dve*⁵ (m. *dva*), od 19. stol. so hiperkorektno po imenski dv. ž., s. v rabi še dvojnice *-vi*, *-ti*, *-ti*.

2 Ženske dvojninske oblike sedanjika pri Tesnièrju

2.1 Tesnière je v monografiji in atlasu o slovenski dvojini (1925) določil rabo dvojninskih oblik v starejšem knjižnem jeziku in z metodo lingvistične geografije prikazal njihovo razširjenost v slovenskih govorih (360 virov). Pri glagolski dvojini obravnava uvedbo ž. oblik (IX, 2., § 230–236; 409–423), določa njihovo razprostranjenost, nezastopanost, dvojničnost, navaja kraje in zglede, razlaga izvor, prisotnost v knjižnih virih in slovnica.

2.2.1 Na določenih področjih slovenskega ozemlja ugotavlja različne oblike glede na osebek m. ali ž., s. pa se uravnava ali po m. ali ž. Nasproti oblik *piševa*, *pišeta* obstajajo posebne oblike ž. oz. s. *-ve*, *-te*, *-te*: *piševe*, *pišete* (1925a: § 230, 409–10), zlasti na Notranjskem in V-Štajerskem. Navaja jih po krajih na osnovi osebnih anket ali iz del in ponazori z zgledi: npr. iz Učje (*stę šli dvj žcenoé* (Baudoin de Courtenay 1895: n. 1113), Špetra Slovenov, Postojne (Breznik: seminarsko delo *Westkriener Dialekte*), dvojnično z Dolenjske, Bizeljskega, Gruškovca (ž. in s.), Središča idr. Na Gorenjskem in Koroškem pa srečamo le m. oblike na *-a* tudi pri ž. osebkju (npr. rezijanski vasi Njiva in Osojane, Cerkno, Poljane, Preddvor, Borovlje, Dobrije, Bratonci). Vmesna območja imajo oblike na *-e* in *-a*, npr. Mursko polje.

Domneva (411), da so ž. dv. končnice v jeziku zelo stare, saj so izpričane že v 16. stol. pri Trubarju (npr. *duei bote mleili* (1582, Mat., XXIV, 41)); Dalmatinu (*Dvej bodete mleje*), Bohoriču (*fekava -ve*, *-va*, *fekata -te*, *-ta*) (1584: 108).⁶ Zato se ne strinja z Miklošičem in po njem Šumanom (1881: 127), da je končnica *-ta* v 16. stol. tudi za ž., kar drži le za kajkavščino in notranjščino pri Krelju⁷ (*kaj sta storili le te dve ženi* (Miklošič 1876: 157)). V 17. in 18. stol. prevlada gorenjščine povzroči popoln opust ž. dv. oblik v knjižnem jeziku (npr. Skalar, Paglovec, Japelj, Linhart, Küzmič, Parhammerjev katekizem, v slovnica pa Gutsman (prim. 3.2), Zagajšek, Kopitar. V 19. stol. so od Ravnikarja dalje ponovno vpeljane v knjižni jezik oblike na *-e*, pri Prešernu, v Smoletovi izdaji Linhartove komedije *Matiček se ženi* (1840), v *Svetem*

³ Miklošič jo razlaga kot ostanek 1dv osebne zaimka iz stesl. **-vě*. Ramovš iz psl. sed. 1dv **-vě* izvaja > m. *-va*, ž., s. *-vě*, ž. *-vi* in poudarja, da je na razcep po spolu vplivala poleg zaimenske (*midva*, *midve*) samostalniška sklanjatev (1952: 135).

⁴ Matasović (2008: 253) navede pri glagolu *biti* v stesl. v 3dv še dvojnico *jesta*.

⁵ Polkrepki zapis in uvajanje števila pri osebi je uvedla avtorica.

⁶ Bohoriča navajata tudi Derganc, ki jih potrjuje za lužiško srbsčino, slovinščino in kašubščino (1994: 75), in Jakop (2007: 602).

⁷ Pri Krelju bi jo lahko utemeljili kot etimološko.

pismu (1856), v slovnica Metelka, Janežiča, Levstika, Sketa (1911) in Breznika. Redko so žive v jeziku in neuporabne, saj se *-te* v 2dv v 3dv meša s *-te* v 2mn (412).⁸ Oblike uporabljajo novinarji, dobri pisatelji pa ne (npr. Mencinger, Kraigher)⁹ (413).

2.2.2 O nastanku končnic *-ve*, *-te* (§ 231, 413–5) podaja dve obstoječi razlagi: 1. izhajajo iz posebnih ž. oblik osebnega zaimka, kar arealno ustreza. Podobno ima tudi slovinski jezik ž. oblike zaimka in posebne ž. glagolske oblike (Lorentz, *Slovinzische Grammatik*, 1903). Kronološko pa ta teorija ne vzdrži, saj se ž. oblike zaimka prvič pojavijo pri Pohlinu za mn. in pri Linhartu za dv., pri glagolu pa že v 16. stol.¹⁰ 2. Izhajajo iz starih končnic 1dv *-vě* ali 3dv *-te*, znanih iz stesl. Razvoj spola pri zaimku in glagolu je neodvisen. Gre za splošno težnjo, ko jezik postane dostopen za nalikovne inovacije, katerih območje ne presega sistema spregatve. Nekateri jezikoslovci dopuščajo, da je treba izhajati iz 1dv (Jarnik v pismu Kopitarju (1897: 301), Šuman (1881: 127), za Slovince Lorentz). Levstik (1866: 58) nasprotno dokazuje, da inovacija izhaja iz 3dv. Tesnière utemelji, da so se ž. oblike pojavile prej v 3dv:

- načelo delitve je sposojeno iz samostalniške sklanjatve, kjer je nasprotje med *-a* in *-e* v slovenskih govorih (karte 68, 69, 70 : 19) nasprotje med ž. in m. dv. (1925a: 415). Naravno je, da se razlika v spolu razširi najprej v 3dv, ne v 1dv ali 2dv z izrazitejšim glagolskim značajem;
- v stesl. so prisotne redke ž. končnice v 3dv in 2dv, ne pa v 1dv: 3dv: *jestě* (Supr., ur. Severjanov: 335, 26), *posvlastě* (Sava, 81a, Leskien 1910: 110); 2dv: *věrujetě* (Supr., 335, 9);
- primerjava kart (70 z 68 in 69, ki je manj jasna zaradi 2mn *-te*), kaže, da so zemljepisno bolj razširjene ž. oblike v 3dv kot v 1dv ali 2dv, ker so se razvile prej.

2.3 Poleg končnic *-ve*, *-te*, *-te* ima slovenski glagol v ž. še končnice *-vi*, *-ti*, *-ti*: *píševi*, *píšeti* (§ 232–3: 415–9). So manj razširjene kot tiste na *-e* (na Notranjskem in v delu Dolenjske ter Prekmurju). Breznik jih potrdi za Postojno (*ímasti*, *jěmasti*, *oni sti*), sam še za Vrhniko, Borovnico, Begunje.¹¹ Izhajajo iz mlajše inovacije in ne obstajajo pred 19. stol. Za prvo omenbo pri Notranjcih je zaslužen Kopitar (pismo Dobrovskemu 30. 3. 1808): *sekajv* 'razlaga za *sekajve*, saj ni vedel, da je nastala iz *sekajvi*. Oblike na *-i* uvede Vodnik¹² v slovnici (1811): *delava* – *delavi*; kar omenja tudi Kopitar v pismu. Jarnik sporoča v pismu Primcu z Dolenjske: »*kaj delati ali delate, dekleta* (zwei) (altslaw. *delatje*), *mé délave* ali *délavi* (altslaw. *delavje*)« (Berlin 1897: 301). V knjižnem jeziku je redka (le en zgled pri Ravnikarju: *dve boti en mljnj gonile* (1817: 28), v zbirki ljudskih pesmi Korytko: *tezhěti dvě primorjski deklizi, těrgati* [...] *mezheti* [...] (1839–44: 9)).¹³ Metelko jih omenja v slovnici, da obsodi njihovo rabo na Dolenjskem

⁸ Prim. 3.4 pri Levstiku.

⁹ Korpus IMP kaže nihanje v rabi m. in ž. končnic pri različnih avtorjih (prim. 5.1).

¹⁰ Da v 16. stol. zaimenskih ž. oblik ni bilo, potrjuje popolni izpis osebnih zaimkov v disertaciji Alenke Jelovšek *Osební zaimki v jeziku slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja* (2012).

¹¹ Danes so značilne za horjulske, Z-dolenjske, panonske prleške govore (Jakop 2008: 113).

¹² Pri posodobitvi Linhartove komedije v Franulovi slovnici (1811) pa jih ne upošteva.

¹³ Zgled uporabita Miklošič in Šuman.

namesto oblik na *-e*. Miklošič jih pozna le v 2dv, 3dv (1876: 156): *gresti, vzdigneti, prideti* (< *-tē*), po njem Šuman (1881: 118) in Levstik, ki mu je bolj pravilna. Nimajo jih slovnice Janežiča, Sketa, Breznika niti dobri avtorji, pogostejše so v publicistiki, zato jih razlaga kot primer hipergramatizma, raba na *-i* je postala nepravilna, ker je hotela biti pravilnejša. Pri izvoru Kopitar omenja še poljske oblike: *delawy, fty* (1885: 215), Jarnik in Metelko jo približata stesl. oblikam *-vě* in *-tě*, teorijo razloži fonetično (*ě > i*) šele Miklošič in ponovi Šuman (1881: 127), a je bila časovno ovržena (prim. 1925a: 82). Tudi čas pojavitve *-i* dokazuje nalikovno inovacijo drugotnega značaja. Zato pritrди Brezniku, ki razlaga končnice na *-i* kot vpliv ž. dv. samostalnikov tipa *sestri* (ujemanje s karto 19). Po gradivu za Postojno (*sti* le v 3dv in *-e* v 1dv, 2dv) je težnja po ujemanju in nalika najprej v 3dv: *dve mladi sestri pišete > pišeti*, po razlikovanju od 2mn se razširi še v 2dv in nato v 1dv.

3 Ženske dvojninske oblike sedanjika v slovnicaх in prvem pravopisu

3.1 Pregled večjega izbora slovnica s portala www.fran.si in dveh prekmurskih slovnica iz 20. stol. daje podobne ugotovitve z nekaj dodatki in posebnostmi.

Ž. dv. oblike *-ve, -te, te* ima večina slovnica: Bohorič (1584) v spregatvenih vzorciх (pri številu navaja le eno obliko za vse spole: *piševa* (1584: 96); v 3dv ima pri *biti* v sed. skupno obliko *sta: Oná, oné oná fta* (1584: 102), s. dv. pa je enak m.), enako Hipolitova (1715) in koroška izdaja (1758); Metelko (1825: 205–6, 1830): 1. *sve, délave*, 2., 3. *ste, délate*; Murko (1832, 1843, 1850), Muršec (1847), Malavašič (1849), Potočnik (1849), Majar v *Slovnici za Slovence* (1850), Navratil (1850) in Janežič za ž. in s. (1849, 1854, 1863, 1864, Sket 1894, 1900). Janežič (1863: 73) ima opombo, da tega razločka nimajo »s/tara slovenščina in starša slovenska pisava [...] kakor ga tudi današnja ljudska govorica, razun po Dolenskem in Notranjskem«, zato se je treba ravnati po njih. L. 1854 (še 1911) opozori, da se ponekod sliši v 1dv ž. in s. *-me: sme*. Sket (1911: 71) opomni, da na Gorenjskem in na V m. osebila služijo tudi za ž. in s. in da so »te poenačene oblike [...] v pisni slovenščini skoro izključno v rabi«. Miklošič (1876: 157) navede v 1dv ž. organski stesl. *-vě*, v m. pa neorganski *-va*, na V *-ma*; v 2dv in 3dv je za ž. *-tě (ste)*, *-ti* je nenaglašena dvojnica, ki jo izvajata glasovno iz *-tē: gresti* (prim. 2.2.3). Omemba je še v slovnici l. 1956 in 1964, pri Ruplu je v pogovorih »navadnejša« oblika na *-a*, »dovoljena tudi starejša oblika« na *-e*, na *-i* pa ni več v rabi (1966: 14).

3.2 Le mn. obliko imata slovnici Pohlina s svojskim sistemom oblik (1768, 1783), l. 1768 z izjemo v 2dv pri *biti* z eno obliko za vse spole: 1. *Sma, Smo, Sma*; 2. *Sta*; 3. *Sa, So, Sa* (1768: 57), in Gutsmana (1777: 35–6, 1829: 32), ki opomni, da so oblike ž. in s. v dv. enake mn. po vseh končnicah in časih: *Šmo bile, Šte bile, Šo bile*.

3.3 Slovnice z obliko m. dv. za vse spole so: Zagajška (1791: 191): *sma, sta, sta*; Kopitarja (1808: 316–7): *fva bile, fta bile, fta bile*; Dajnka (1824), Miklošič ima v sklanjatvenem vzorcu *-va, -ta, -ta* (1856: 198–9, 1876: 156–7), za 16. stol. je *-ta*

tudi za ž.¹⁴ kot na Gorenjskem, V in Z (hung., venet.). Omenja še ž. oblike na *-ve* in naglasno različico *-tè/-ti*. Enak zapis ima Šuman (1881: 127–8). *Slovenski pravopis* Levca (1899: 42) ponavlja po Miklošiču, da pisatelji v dv. sed. ne delajo razlike med m. in ž. kot v 16. stol. Novejši pravopisi teh oblik ne omenjajo.

3.4 Le slovnica Valentina Vodnika (1811:71) uvaja ž. dv. končnice **-vi, -ti, -ti za vse osebe**: *fva* sh. **fvi**; 2. *fta* sh. **fti**; 3. *fta* sh. **fti**); opozori, da se ž. dv. *-i* izreka »kakor bresglafen e« (1811: V–VI) in da je navaden tudi na Gorenjskem blizu Šmarne gore, Dalmatin v Rutini knjigi VI ga piše z *e*, a je ustrežnejše »savol manj pomóte«, da ga pišemo z *-i*. Miklošič jih navaja **le za 2dv in 3dv** in izvaja iz *-tè* (prim. **2.2.3, 3.1**). Levstik *-vi* predvidi **le v 1dv ž.**, v 2dv in 3dv pa je za vse spole pri Slovencih po stesl. močno v rabi *-ta*, le za ž. in s. *-ti* in *-te*, ki je manj pravilna, ker je končnica 2mn (1866: 57–8).

3.5 Dvojnične oblike *-ve/-vi* in *-te/ti* imata *Vodnikova Kranjska pismenost okrajšana za male šole* (Trst 1847: 28) Kociančiča (1. *sva*, ž. *sve* (*i*), 2. *sta*, *ste* (*i*), 3. *sta*, *ste* (*i*)) in *Slovenska slovnica za pervence* (1869: 60) Praprotnika (*pletete* (*vi*), *pletete* (*ti*), *pletete* (*ti*)).

3.6 Različne oblike glede na osebe izpričuje slovnica Šmigoca (1812): 1dv ž., s. *-me*, 2., 3. *-ta*: 1. *fma*, *fme*, 2. *fta*, 3. *fta* (67), v (pred)pretekliku še z dvojnico *sve*: **fme** (*fve*) *bile* (68). Kūhar v rokopisni slovnici prekmurskega narečja po Janežič-Sketovi (1913: 72–3) ima za 1dv ž., s. **-vi** (**-ve**), v zgledih pa le **-vi**: *dèla-va*, ž., s. *vi*, v 2dv in 3dv pa za vse spole **-ta**: *dèla-ta*, *nesé-ta*, kar se ne sklada s Tesnièrejevo razlago o izhodišču v 3dv.

Prekmurska slovnica Pavla (1941, 2013) omenja, da dvojninska osebna obrazila izražajo tudi spol, njihova uporaba se razlikuje po krajih. Najbolj dosledne so oblike **m. spola** (1941: 181). Za 1dv navaja tri sklonila **-va/-ve** (**vi**); za 2dv in 3dv pa dve: **-ta/-te**; v sed. in vel. je v vzorcih povsod le ena ž. in s. končnica **-ve, -te**: 1. *lūbi-va* (m.), *lūbi-ve* (ž. in s.), 2., 3. *lūbi-ta* (m.), *lūbi-te* (ž. in s.), pri zloženih glagolskih oblikah (1941: 184–5) se razlikujeta končnici deležnika za ž. *-e* in s. *-i*, 2dv in 3dv s. pomožnika je enaka m.: 1. *szva lūbila* (m.), *szve* (*szvi*) *lūbile* (ž.), *szva lūbili* (s.); 2., 3. *szta lūbila* (m.), *szte lūbile* (ž.), *szta lūbili* (s.).

3.7 Slovnice 20. stol. še **ločijo oblike za ž. in s., z opombo, da je v rabi oblika m. spola**: Breznika (1916: 118): *dela-ve, dela-te*, s pojasnilom, da se večinoma rabi le oblika m., enako 3. in 4. izdaja (1924: 111, 1934: 107). V *Slovenski slovnici* štirih avtorjev (1956: 180) so v preglednici »osebnih obrazil« v sed. zapisane v oklepaju končnice *-ve, -te, -te* z razlago: »V dvojnini imamo dvoje oblike; navadno se rabijo za vse spole oblike na *-va, -ta, -ta*, vendar se ponekod govore in včasih tudi pišejo za ženski in srednji spol oblike *-ve, -te, -te*.« Pri časovnih oblikah so navedene le na *-a* z opombo: »V dvojnini se včasih sliši in piše za ženski in srednji spol obrazilo na *-e* namesto na *-a* (*vprašave, vprašate, potrpite, nesete*); oblike na *-i* (*neseti*) niso več v rabi« (1956: 204, 1964: 214, 235).

¹⁴ Navede Kreljev zgled: *kaj sta storili le tē dvē (dvi) ženi* (1856: 199), kar Tesnière za 16. stol. gradivsko zavrne (prim. **2.2.1, 3.3**).

4 Ženske dvojinke glagolske oblike v izbranih starejših besedilih

4.1 Kako so bile Dalmatinove oblike ž. dv. zastopane v svetopisemskih prevodih, navaja že Tesnière in potrjuje primerjava istih odlomkov na www.biblija.net. Japelj-Kumerdejev prevod jih nima, Wolfova izdaja (1856–1859) jih spet uvaja, Chraskova (1914) nima.

4.2 V dveh izdajah *Sreče v nesreči* Ciglerja (1836, 1882) se zaradi načrtne uvedbe dvojine zamenjajo dv. oblike ž. *-ve*, *-te*, *-te z -vi*, *-ti*, *-ti*, ujemalno z deležnikom: *Ena drugo fve trofhtale in vkup molile*. (1836: 65) – *Druga drugo svi tolažili in vkupe molili* (1882: 69).

5 Ženske dvojinke glagolske oblike v korpusih starejšega in sodobnega slovenskega jezika

5.1 Korpus zgodovinskih besedil *IMP* (1584–1918) izkazuje ž. dv. na *-e* pri (manj) znanih avtorjih in prevajalcih med leti 1830 in 1910, redko na *-i* (npr. Cegnar 1866, 1883, Novice 1880, tudi dvojnično z *-a*, npr. Stritar 1868, Jurčič 1877, Tavčar 1878). Od 1877 se pojavljajo tudi v ž. sp. oblike m. na *-a* pri več kot 40 avtorjih in v več delih.¹⁵

5.2 V korpusu *GOS* so ž. sp. oblike dv. pričakovane, toda zastopane le v nejavnem (ne)zasebnem govoru murskosoboške regije v pogovoru v družini (»*midve obej sve gor sedele*«) in na neformalnem delovnem sestanku učiteljic (*-e greve* (3), *-i: svi* (2)).

5.3 Redke pojavitve so v korpusu *Gigafida*: npr. *greve* (13-krat), v pripovedi na spletu dajo vtis knjižnosti (24ur.com, rtslo.si, 2010).

SEZNAM OKRAJŠAV

altslaw.	starocerkvenoslovansko
dv., dv	dvojina
ed., ed	ednina
GOS	korpus govornjene slovenščine
hung.	ogrskoslovensko, prekmursko
I	imenovalnik
IMP	korpus Jezikovni viri starejše slovenščine, Impact (Improving Access to Text)
m.	moški spol
mn., mn	množina
s.	srednji spol
S, S-	sever, severno
sed.	sedanji, sedanji čas
stcsl.	starocerkvenoslovansko
stol.	stoletje
Supr.	Supraseljski kodeks

¹⁵ Seznam je izpuščen.

SV-	severovzhodno
V, V-	vzhod, vzhodno
venet.	beneškoslovensko
Z, Z-	zahodno
ž., ž. sp.	ženski spol
1.	1. oseba
2.	2. oseba
3.	3. oseba
1dv	1. oseba dvojine
2dv	2. oseba dvojine
2mn	2. oseba množine
3dv	3. oseba dvojine

VIRI IN LITERATURA

- Aleksandra DERGANČ, 1994: Some specific features in the development of the dual in Slovene as compared to other Slavic languages. *Mélanges Lucien Tesnière, Linguistica* 34/1. Ljubljana: FF. 71–80.
- Aleksandra DERGANČ, 2006: Nekateri značilnosti dvojine v slovenščini. *Slavistična revija* 54/pos. št., pos. št. [57]–71.
- Tjaša JAKOP, 2006: Ohranjenost dvojine v slovenskih narečjih v stiku. *Annales: Series Historia et Sociologia* 16/1. 161–68.
- Tjaša JAKOP, 2007: Razlikovanje glagolskih oblik po spolu v sedanjiku dvojine: greve. *Slavistična revija* 55/4. [601]–13.
- Tjaša JAKOP, 2008: *Dvojina v slovenskih narečjih*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Tjaša JAKOP, 2011: Oblikovne posebnosti v delih od 16. stoletja dalje. V: *Narečna prepletanja*. Ur. G. Filipi. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales. 263–72.
- Tjaša JAKOP, 2012: Use of dual in standard Slovene, colloquial Slovene and Slovene dialects. *Linguistica* 52. 349–62.
- Franč JAKOPIN, 1966: Slovenska dvojina in jezikovne plasti. *Jezik in slovstvo* 11/4. 98–104.
- Štefan KÜHAR, 1913: *Slòvnica vogrsko-slovènskoga narèčja, Spisana na podlagi Jánežič –Šketove Slovènske slòvnice*. Rokopis.
- Ranko MATASOVIĆ, 2008: *Poredbenopovijesna gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Majda MERŠE, 2017: Raba glagola biti sem v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. *Jezikoslovni zapiski* 23/2. *Ob jubileju Ljubov Viktorovne Kurkine*. Ur. M. Furlan, S. Torkar, P. Weiss. Ljubljana: Založba ZRC. 211–27.
- Avgust PAVEL, 2013: *Prekmurska slovenska slovnica = Vend nyelvtan*. Prev. M. Bajzek Lukač. Ur. M. Jesenšek. Maribor: FF.
- Franč RAMOVŠ, 1952: *Morfologija slovenskega jezika*. Ljubljana: DZS.
- Lucien TESNIÈRE, 1925a: *Les formes du duel en slovène*. Pariz: Champion.

Lucien TESNIÈRE, 1925b: *Atlas linguistique pour servir a l'étude du duel en slovène*.

Pariz: Champion.

Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Na spletu.

Korpus GOS. Na spletu.

Korpus Gigafida. Na spletu.

Biblija: Sveto pismo na internetu. Na spletu.

Korpus zgodovinskih besedil IMP (1584–1918). Na spletu (1). Na spletu (2).

SUMMARY

The morphological innovation of the dual gender-differentiated forms, those of the 1st-person m. *-va*, f., n. *-ve*, and those of the 2nd- and 3rd-p. m. *-ta*, f., n. *-te*, if the subjects are f. (or n.), is expressed in all three p. of the present indicative (e.g., 1st-m. *sva* – f. *sve*; 2nd-, 3rd-m. *sta* – f. (n.) *ste*), in the future auxiliary (1st- *bodeva*, *bova* – *bodeve*, *bove*; 2nd-, 3rd- *bodeta*, *bota*, *bosta* – *bodete*, *bote*, *boste*) and in the 1st- and 2nd-p. of the imperative (*bodiva* – *bodive*; *bodita* – *bodite*). Originally, f. (and n.) forms preserve the historical dual endings of the 1st- and 3rd-p. (OCS 1st- **-vě-*, 2nd- **-ta*, 3rd- **-te*).

The introduction of the gender category in verb forms has been examined and presented by L. Tesnière who, on the basis of 360 old literary and dialectal sources, carefully studied and explained the origins of this characteristic, to which we added by examinations of and comparatively by confirmation in grammar books on www.fran.si and selected editions of texts dated between the 16th and the 19th centuries, in the historical corpus (*IMP*) in texts of the 19th century, by recording variants in *-e* and, rarely, *-i*, and in today's all-gender literary forms from 1877 onwards. They appear independently in online narratives, where they are perceived as literary forms (*Gigafida* corpus), while in spoken language they only appear in Murska Sobota (non-)private discourse (*GOS* corpus).

The use of gender-differentiated forms for f. (and n.) in verb dual *-ve*, *-te*, *-te* was confirmed, with the exception of Krelj, from the beginning of the Slovene literary language of the 16th century; it is standardized in Bohorič's grammar (1584) and remained in the 18th century editions; it is excluded from Pohlin's (1768, 1783) and Gutsman's (1777, 1829) grammars where the f. forms are pluralized, and from Zagajšek's (1791), Kopitar's (1809), Dajnko's (1824) grammar books, and Levec's orthography (1899); and introduced again in the 19th century (Metelko 1825) until the first decades of the 20th century (Breznik 1916 to 1934), a remark about their use is all that remains in grammar books by four authors (1956, 1964). They are typical of the colloquial language in certain areas (especially the northern Notranjska and Prekmurje, Bizeljsko, Prlekija), and have recently spread throughout the colloquial language of Ljubljana. The endings *-vi*, *-ti*, *-ti* formed through hypercorrection after agreement with the nominal and participial dual, were standardized in a grammar by V. Vodnik (1811), F. Levstik (1866), and mentioned by F. Miklošič (1856, 1876) in the 2nd- and 3rd-p. They also coexisted with *-ve*, *-te*, *-te* in the second half of the 19th century, and they remain alive in some speech discourses that preserve the dual.